

Nyfiken på Sverige

Lärohandledning

Nyfiken på Sverige

Om programserien Nyfiken på Sverige och dess syfte

Nyfiken på Sverige är en animerad serie som introducerar det svenska samhället för omvärlden. På ett okomplicerat sätt förklaras det svenska samhället utifrån olika perspektiv. Syftet är att förmedla delaktighet, men också kunskap om hur samhället ser ut och fungerar. Programmen lyfter olika rättigheter och skyldigheter, men också en del lagar, traditioner och oskrivna regler som vi i Sverige har att förhålla oss till.

Syftet är att presentera det svenska samhället för elever som är nya i svenska skolan och Sverige, med information som är central för alla som lever i det svenska samhället. Programserien är indelad i teman som också är avsnittens titlar. Fakta varvas med information som behandlar normer och värderingar. Programserien består av tio avsnitt där varje avsnitt är åtta minuter långt.

Programseriens avsnitt:

1. Sveriges historia
2. Den svenska demokratin
3. Grundlagarna
4. Brott och straff
5. Skolan
6. Skatten
7. Jämställdhet
8. Familjen
9. Naturen
10. Lagar och traditioner

Avsnitten lämpar sig även för exempelvis SFI-undervisning. Programmen finns förutom på svenska också på arabiska, kurdiska, somaliska, tigrinja, dari och spanska. Alla program har svensk undertext.

Kopplingar till kursplanen (Lgr11)

DEL 1, VÄRDEGRUND OCH UPPDRAG

”Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.”

Om lärohandledningen och arbetsmaterialet till eleven

Programserien vänder sig till nyanlända elever på alla nivåer vilket gör att du som lärare får bedöma hur programmet presenteras och bearbetas. Vi förstår att dina elever befinner sig på olika nivåer, såväl språkligt som skolmässigt och socialt. När det gäller både ord och vissa övningar kan det finnas en poäng att lyfta dessa tillsammans, och detta före arbetet med själva uppgiften.

I lärohandledningen finns ett antal olika uppgifter som du som lärare får ta ställning till i förhållande till den grupp elever du har. Du anpassar materialet utifrån de erfarenheter och referenser som elevgruppen har. En betydande framgångsfaktor för att aktivera elevens språkliga kapital är att gå igenom ord och begrepp i förväg.

Använd gärna programmen på elevens eget modersmål (när dessa finns representerade i serien) som tankeverktyg för att aktivera förståelse. Titta också gärna på programmen tillsammans och låt eleverna koppla innehållet till sina egna erfarenheter och referenser.

Arbetsmaterialet utgår från tydliga strategier att arbeta med innehåll och förståelse före och efter tittande av programmet. Följande delar finns till varje avsnitt:

1. Före varje avsnitt:

- Introduktion till avsnittet
- Sammanfattning av avsnittets handling
- Diskussionsfråga
- Ord och begrepp

2. Titta på avsnittet

3. Efter varje avsnitt:

- Quiz utifrån avsnittets handling – separat arbetsblad

KOPIERINGSUNDERLAG

- Lucktext hämtad från sammanfattningen
- Frågor till avsnittet
- Fundera vidare-frågor

Inget facit

Till elevmaterialet finns inga facit. Vi rekommenderar att du som lärare går igenom uppgifter tillsammans med eleverna. Arbeta gärna enligt EPA-principen, först arbetar/funderar eleven själv, sedan i par och därefter alla tillsammans.

Centrala ord och begrepp för hela serien

Följande ord återkommer i många av avsnitten i serien. Repetera dem gärna inför varje avsnitt.

<i>samhälle</i>	<i>riksdag</i>	<i>olaglig</i>	<i>ansvar</i>
<i>rättighet</i>	<i>regering</i>	<i>regel</i>	<i>trygghet</i>
<i>skyldighet</i>	<i>demokrati</i>	<i>lag</i>	

Till läraren

Det här avsnittet handlar om Sveriges historia. Programmet beskriver hur det svenska samhället har förändrats under 200 år. Historiska jämförelser gällande bostad, arbete, familjeliv och samhälle visar på utvecklingen fram till vår tid och ger en förståelse för varför det svenska samhället ser ut som det gör idag, och hur det har växt fram och påverkats under de senaste 200 åren.

Före programmet

Innan ni tittar på avsnittet förbereder ni tittandet:

1. Läs sammanfattningen högt.
2. Låt eleverna diskutera innehållet.
3. Arbeta med tillhörande ord och begrepp.
4. Skapa en historisk överblick med en tidslinje.

Detta aktiverar elevernas förförståelse och förbereder dem för innehållet i avsnittet.

På sidan tre finns en lista med centrala ord och begrepp kopplade till de olika avsnitten. Dessa kan med fördel repeteras inför varje avsnitt.

SAMMANFATTNING AV PROGRAMMET

Sverige var en gång ett fattigt land. För tvåhundra år sedan bodde nästan alla på landsbygden. Den kristna kyrkan hade stor makt. Människor arbetade hårt. Det fanns inte mycket mat, och det var mycket fattigt. Det var svårt att överleva i Sverige. Människor drömde om något bättre. År 1860 började många flytta från Sverige för att skapa ett bättre liv. De flesta utvandrade till Nordamerika.

Under 1900-talet hände mycket i samhället. Maskiner tog över en del arbete inom jordbruket och många flyttade till städer. Sverige började exportera trä, järn och stål till andra länder. Järnvägar byggdes för att kunna frakta detta. I städerna byggdes fabriker där många kunde arbeta. Människor fick mer pengar, och samhället blev mindre fattigt.

När människor fick det bättre började de tänka på hur samhället kunde förändras och bli mer demokratiskt. Allmän rösträtt infördes för alla svenska män år 1909. De svenska kvinnorna fick rösträtt år 1921. Det socialdemokratiska arbetarpartiet var det viktigaste partiet under 1900-talet. Deras politik handlade om att skapa ett bra samhälle där alla var lika mycket värda. De ville också att alla skulle ha bra bostäder.

Efter andra världskriget (1939–1945) började det gå väldigt bra för svensk ekonomi. En miljon nya bostäder byggdes. Fyra veckors semester infördes för alla som arbetade. Vård och skola blev bättre och alla barn fick äta lunch i skolan.

Idag är Sverige ett av världens rikaste och mest jämställda länder. Alla människor har stor frihet att tro på vad de vill, och att leva ett fritt liv.

DISKUSSIONSFRÅGOR. LÅT ELEVERNA DISKUTERA PARVIS OCH SEDAN I HELKLASS.

1. Vad är historia?
2. Varför behövs historia?
3. Hur tror ni att Sverige har förändrats sedan 1800-talet?

Knyt ihop samtalen genom att summera med stödord på tavlan.

Hur skilde sig tankarna åt mellan paren? Vad fanns som var gemensamt?

ORD OCH BEGREPP

Beroende på elevernas kunskapsnivå kan du anpassa arbetet genom att låta dem se avsnittet på sitt modersmål, när det finns. Låt eleverna arbeta med ordlistan innan de ser avsnittet. De kan exempelvis slå upp orden på sitt modersmål i google translate. Fånga gärna upp orden gemensamt genom att låta eleverna sitta i par eller grupper och jämföra sina översättningar.

Till programmet finns också ett quiz med några av de mest centrala begreppen. Quizet är ett separat arbetsblad. Låt eleverna göra detta quiz innan ni ser avsnittet.

ORDLISTA TILL DETTA AVSNITT

<i>historia</i>	<i>skyldigheter</i>	<i>ekonomi</i>	<i>piga</i>
<i>landsbygd</i>	<i>historia</i>	<i>flytta</i>	<i>dräng</i>
<i>samhälle</i>	<i>jämställdhet</i>	<i>städer</i>	
<i>rättigheter</i>	<i>fattigt</i>	<i>busbonde</i>	

SKAPA EN TIDSLINJE

Avsnittet presenterar 200 år av svensk historia i kronologisk ordning. Skapa gemensamt en tidslinje på tavlan innan ni ser programmet. Börja med 1750, och gör sedan markeringar på 1800, 1850, 1900, 1950, 2000.

Efter programmet

1. Fyll tillsammans på med ord och händelser på tidslinjen.
2. Återknyt till diskussionen som ni hade innan ni såg avsnittet. Har någon ny information kommit fram? Knyt ihop diskussionsfrågorna med utgångspunkt i det som ni har sett i programmet.
3. Låt eleverna arbeta med arbetsbladen. På elevarbetsbladet finns en lucktext som utgår från den sammanfattning som du läste högt innan ni tittade på avsnittet. Här kan du anpassa svårighetsgraden genom att skriva orden som ska in i lucktexten på tavlan, eller låta eleverna fundera på egen hand. Därefter följer andra övningar som aktiverar elevens förståelse. Du väljer om eleverna genomför dessa individuellt eller i par/grupp. Elevarbetsbladet avslutas med en reflektionsfråga kopplad till elevens egen verklighet.
4. Avsluta lektionen med att eleverna på något sätt presenterar sina tankar för varandra.

LUCKTEXT

Arbeta enskilt eller i par. Ord saknas i texten. Vilka? Fyll i de ord som saknas.

<i>exportera</i>	<i>maskiner</i>	<i>demokratiskt</i>	<i>landsbygden</i>
<i>fattigt</i>	<i>jämställda</i>	<i>semester</i>	<i>politik</i>
<i>allmän rösträtt</i>	<i>frakta</i>	<i>vård</i>	<i>utvandrade</i>
<i>frihet</i>	<i>samhället</i>	<i>samhället</i>	

Sverige var en gång ett fattigt land. För tvåhundra år sedan bodde nästan alla på _____ . Den kristna kyrkan hade stor makt. Människor arbetade hårt. Det fanns inte mycket mat, och det var mycket _____. Det var svårt att överleva i Sverige.

Människor drömde om något bättre. 1860 började många flytta från Sverige för att skapa ett bättre liv. De flesta _____ till Nordamerika.

Under 1900-talet hände mycket i _____. _____ tog över en del arbete inom jordbruket och många flyttade till städer. Sverige började _____ trä, järn och stål till andra länder. Järnvägar byggdes för att kunna _____ detta. I städerna byggdes fabriker där många kunde arbeta. Människor fick mer pengar, och samhället blev mindre fattigt.

När människor fick det bättre började de tänka på hur _____ kunde förändras och bli mer _____. _____ infördes för alla svenska män 1909. De svenska kvinnorna fick rösträtt 1921. Det socialdemokratiska arbetarpartiet var det viktigaste partiet under 1900-talet. Deras _____ handlade om att skapa ett bra samhälle där alla var lika mycket värda. De ville också att alla skulle ha bra bostäder.

Efter andra världskriget (1939–1945) började det gå väldigt bra för svensk ekonomi. En miljon nya bostäder byggdes. Fyra veckors _____ infördes för alla som arbetade. _____ och skola blev bättre och alla barn fick äta lunch i skolan.

Idag är Sverige ett av världens rikaste och mest _____ länder. Alla människor har stor _____ att tro på vad de vill, och att leva ett fritt liv.

FRÅGEUPPGIFTER ATT BESVARA

Arbeta enskilt eller i par.

1. Vad har förändrats i Sverige sedan 1750-talet?
2. Hur bodde människor för 200 år sedan?
3. Varför flyttade människor från Sverige?
4. Varför flyttade människor till städer?

TIPS!

När ni pratar om de fyra frågorna kan ni börja meningarna så här:

En sak som är annorlunda är ...

En skillnad är att ...

Då var samhället ...

Nu är samhället ...

PLACERA HÄNDELSENA I ORDNING

Arbeta enskilt eller i par. Skriv 1–8 framför rätt händelse. Skriv 1 för det som hände först och 8 för det som hände sist.

- Husbonden har rätt att slå sina barn.
- Utvandring till Nordamerika.
- Många flyttar till städer.
- Många får det bättre och kan äta sig mätta.
- Längtan efter demokratiskt samhälle.
- Rösträtt för alla svenska medborgare.
- Sverige står utanför andra världskriget.
- En miljon nya bostäder byggs.

FUNDERA VIDARE

Arbeta enskilt eller i par. Presentera era tankar för klasskamraterna.

1. Hur tror du att kommande 200 år kommer att se ut?
2. Vilka historiska händelser har du varit med om sedan du föddes?

Den svenska demokratin

NYFIKEN PÅ SVERIGE

Till läraren

Det här avsnittet handlar om den svenska demokratin med fokus på att skapa förståelse för det svenska samhället. Programmet tar upp rättigheter och skyldigheter i samhället, hur ett val går till och skillnaden mellan kommun och region.

Före programmet

Innan ni tittar på avsnittet förbereder ni tittandet:

1. Läs sammanfattningen högt.
2. Låt eleverna diskutera innehållet.
3. Arbeta med tillhörande ord och begrepp.

Detta aktiverar elevernas förförståelse och förbereder dem för innehållet i avsnittet.

På sidan tre finns en lista med centrala ord och begrepp kopplade till de olika avsnitten. Dessa kan med fördel repeteras inför varje avsnitt.

SAMMANFATTNING AV PROGRAMMET

Sverige har representativ demokrati. Det betyder att alla som har rösträtt får vara med och bestämma vilka som ska styra landet. Den allmänna rösträtten innebär att alla svenska medborgare över 18 år har en röst var i tre olika val: riksdagsval, kommunalval och regionval. Riksdagen ansvarar för sådant som gäller hela landet. De skapar lagar och bestämmer över hur Sveriges skattepengar ska användas. Sverige är indelat i regioner och kommuner. Regionerna är områden som ansvarar för bland annat sjukvård. Det finns 21 regioner i Sverige. Kommuner är mindre delar av Sverige. Det finns 290 kommuner i Sverige. Politiken i kommunerna handlar om området där man bor. Anledningen till att man delar upp politiken i olika delar är att vissa beslut ska fattas närmare personerna som bor i det område som det handlar om.

Det är val vart 4:e år, den andra söndagen i september. Då röstar man på olika partier som står för olika budskap och politiska riktningar. Om du inte vet vilket parti du vill rösta på så kan du rösta blankt. Då deltar du i valet men väljer inget parti. Efter valet räknas alla röster ihop.

DISKUSSIONSFRÅGA. LÅT ELEVERNA DISKUTERA PARVIS OCH SEDAN I HELKLASS.

1. Hur märker man att Sverige är en demokrati?

Knyt ihop samtalen genom att summera med stödord på tavlan.

ORD OCH BEGREPP

Beroende på elevernas kunskapsnivå kan du anpassa arbetet genom att låta dem se avsnittet på sitt modersmål, när det finns. Låt eleverna arbeta med ordlistan innan de ser avsnittet. De kan exempelvis slå upp orden på sitt modersmål i google translate. Fånga gärna upp orden gemensamt genom att låta eleverna sitta i par eller grupper och jämföra sina översättningar.

Till avsnittet finns också ett quiz med några av de mest centrala begreppen. Quizet är ett separat arbetsblad. Låt eleverna göra detta quiz innan ni ser avsnittet.

ORDLISTA TILL DETTA AVSNITT

<i>lagar och regler</i>	<i>mötesfrihet</i>	<i>yttrandefrihet</i>	<i>offentliga handlingar</i>
<i>grundlagar</i>	<i>demonstrationsfrihet</i>	<i>bets mot folkgrupp</i>	<i>anonym</i>
<i>Sveriges rikets lag</i>	<i>föreningsfrihet</i>	<i>tryckfrihet</i>	<i>diktatur</i>
<i>regeringsformen</i>	<i>religionsfrihet</i>	<i>censur</i>	<i>symboler</i>

Efter programmet

1. Återknyt till diskussionen som ni hade innan ni såg avsnittet. Har någon ny information kommit fram? Knyt ihop diskussionsfrågorna med utgångspunkt i det som ni har sett i programmet.
2. Låt eleverna arbeta med arbetsbladen. På elevarbetsbladet finns en lucktext som utgår från den sammanfattning som du läste högt innan ni tittade på avsnittet. Här kan du anpassa svårighetsgraden genom att skriva orden som ska in i lucktexten på tavlan, eller låta eleverna fundera på egen hand. Därefter följer andra övningar som aktiverar elevens förståelse. Du väljer om eleverna genomför dessa individuellt eller i par/grupp. Elevarbetsbladet avslutas med en reflektionsfråga kopplad till elevens egen verklighet.
3. Avsluta lektionen med att eleverna på något sätt presenterar sina tankar för varandra.

ORDKUNSKAP

Låt eleverna arbeta med orden. Ge dem ordens betydelse. Diskutera vad som menas.

ett val – när man röstar på den politik man gillar bäst

politik – idé om hur till exempel ett land eller en samhällsfråga ska skötas

en politiker – en person som arbetar med politiska frågor

riksdag – parlament med 349 politiker som valts av folket

en representativ demokrati – ett land där alla som har rösträtt får vara med och bestämma över vilka som ska bestämma

allmän rösträtt – svenska medborgare över 18 år har rätt att rösta

en region – områden (21 stycken) i Sverige som samarbetar om bland annat sjukvård

en kommun – Sverige indelat i mindre delar som samarbetar inom området, till exempel om idrottsplatser och skolor

ett beslut – när något har blivit bestämt

en majoritet – fler än hälften, de flesta

FRÅGEUPPGIFTER ATT BESVARA

Arbeta enskilt eller i par.

1. Varför delar man upp politiken i olika delar (kommun, region, Sverige)?
2. Vilken kommun bor du i?
3. Hur ofta är det val?
4. Vilka får vara med och bestämma hur Sverige ska styras?

TIPS!

Återanvänd frågans ord i ditt svar. Börja så här:

Man delar upp ...

Jag bor ...

Det är ...

I Sverige ...

FUNDERA VIDARE

Arbeta enskilt eller i par. Presentera era tankar för klasskamraterna.

1. Vilka politiska frågor är viktigast för dig? Varför?
2. Vad skulle du förändra i skolan om du vore politiker? Varför, och på vilket sätt?

Till läraren

Det här avsnittet handlar om Sveriges grundlagar. Programmet presenterar de fyra grundlagarna: regeringsformen, yttrandefrihet, tryckfrihet och successionsordningen. Grundlagarna skyddar demokratin. Eleven får veta bakgrunden till grundlagarna, samt vad de innebär och varför de är viktiga för den svenska demokratin.

Före programmet

Innan ni tittar på avsnittet förbereder ni tittandet:

1. Läs sammanfattningen högt.
2. Låt eleverna diskutera innehållet.
3. Arbeta med tillhörande ord och begrepp.

Detta aktiverar elevernas förförståelse och förbereder dem för innehållet i avsnittet.

På sidan tre finns en lista med centrala ord och begrepp kopplade till de olika avsnitten. Dessa kan med fördel repeteras inför varje avsnitt.

SAMMANFATTNING AV PROGRAMMET

Sveriges rikets lag är de lagar som gäller i Sverige. De viktigaste lagarna är de fyra grundlagarna som är viktiga för att demokratin ska fungera. Grundlagarna står över alla andra lagar, och ingen lag får strida mot det som står i dem.

Här följer en kort beskrivning av dem:

1. Regeringsformen. Den här lagen beskriver hur Sverige ska styras. Där står att Sverige ska vara demokratiskt; att all makt ska komma från folket. Folket ska vara med och bestämma. Här står också att det ska hållas fria val vart 4:e år.
2. Lagen om yttrandefrihet. Den här lagen beskriver att du fritt får uttrycka din åsikt om vad du vill. Men självklart får du inte bedriva hets mot folkgrupp eller sprida rykten.
3. Lagen om tryckfrihet. Den svenska staten bestämmer inte över vad som får skrivas eller rapporteras. Censur är olagligt. Staten får inte heller kontrollera oss medborgare, men vi får kontrollera staten genom att till exempel se offentliga handlingar.
4. Successionsordningen. Denna lag handlar om vem som får bli kung eller drottning i Sverige. Det äldsta barnet ärver kronan från sin mamma eller pappa. Kungen/drottningen har ingen politisk makt utan är bara symboler för Sverige.

Motsatsen till demokrati är diktatur. Då är politikerna inte folkvalda, och de går inte att rösta bort. I diktaturer har staten kontroll över både människor och press. Man får ofta inte tycka och uttrycka sig som man vill.

DISKUSSIONSFRÅGA. LÅT ELEVERNA DISKUTERA PARVIS OCH SEDAN I HELKLASS.

1. Hur märker man att Sverige är en demokrati?

Knyt ihop samtalen genom att summera med stödord på tavlan.

ORD OCH BEGREPP

Beroende på elevernas kunskapsnivå kan du anpassa arbetet genom att låta dem se avsnittet på sitt modersmål, när det finns. Låt eleverna arbeta med ordlistan innan de ser avsnittet. De kan exempelvis slå upp orden på sitt modersmål i google translate. Fånga gärna upp orden gemensamt genom att låta eleverna sitta i par eller grupper och jämföra sina översättningar.

Till programmet finns också ett quiz med några av de mest centrala begreppen. Quizet är ett separat arbetsblad. Låt eleverna göra detta quiz innan ni ser avsnittet.

ORDLISTA TILL DETTA AVSNITT

<i>lagar och regler</i>	<i>mötesfrihet</i>	<i>yttrandefrihet</i>	<i>offentliga handlingar</i>
<i>grundlagar</i>	<i>demonstrationsfrihet</i>	<i>hets mot folkgrupp</i>	<i>anonym</i>
<i>Sveriges rikets lag</i>	<i>föreningsfrihet</i>	<i>tryckfrihet</i>	<i>diktatur</i>
<i>regeringsformen</i>	<i>religionsfrihet</i>	<i>censur</i>	<i>symboler</i>

Efter programmet

1. Återknýt till diskussionen som ni hade innan ni såg avsnittet. Har någon ny information kommit fram? Knyt ihop diskussionsfrågorna med utgångspunkt i det som ni sett i programmet.
2. Låt eleverna arbeta med arbetsbladen. På elevarbetsbladet finns en lucktext som utgår från den sammanfattning som du läste högt innan ni tittade på avsnittet. Här kan du anpassa svårighetsgraden genom att skriva orden som ska in i lucktexten på tavlan, eller låta eleverna fundera på egen hand. Därefter följer andra övningar som aktiverar elevens förståelse. Du väljer om eleverna genomför dessa individuellt eller i par/grupp. Elevarbetsbladet avslutas med en reflektionsfråga kopplad till elevens egen verklighet.
3. Avsluta lektionen med att eleverna på något sätt presenterar sina tankar för varandra.

LUCKTEXT

Arbeta enskilt eller i par. Ord saknas i texten. Vilka? Fyll i de ord som saknas.

fyra
diktatur
styras
folket

drottning
4:e
åsikt
censur

kung
politisk
demokratin
symboler

Sveriges rikets lag är de lagar som gäller i Sverige. De viktigaste lagarna är

de _____ grundlagarna som är viktiga för att
_____ ska fungera.

Här följer en kort beskrivning av dem:

1. Regeringsformen. Den här lagen beskriver hur Sverige ska

_____. Där står att Sverige ska vara demokratiskt; att all makt
ska komma från _____. Folket ska vara med och bestämma.

Här står också att det ska hållas fria val vart _____ år.

2. Lagen om yttrandefrihet. Den här lagen beskriver att du fritt får uttrycka din

_____ om vad du vill. Men självklart får du inte bedriva hets
mot folkgrupp eller sprida rykten.

3. Lagen om tryckfrihet. Den svenska staten bestämmer inte över vad som får skrivas eller

rapporteras. _____ är olagligt. Staten får inte heller kontrollera
oss, men vi får kontrollera staten genom att till exempel se offentliga handlingar.

4. Successionsordningen. Denna lag handlar om vem som får bli

_____ eller _____ i Sverige. Det
äldsta barnet ärver kronan från sin mamma eller pappa. Kungen/drottningen har ingen
_____ makt utan är bara _____

för Sverige.

Motsatsen till demokrati är _____. Då är politikerna inte folkvalda,
och de går inte att rösta bort. I diktaturer har staten kontroll över människor och press. Man får
ofta inte tycka och uttrycka sig som man vill.

FRÅGEUPPGIFTER ATT BESVARA

Arbeta enskilt eller i par.

1. Vilken av grundlagarna är viktigast för demokratin, tror du?

---

2. Hur visar grundlagarna att Sverige är en demokrati?

---

3. Beskriv skillnaden mellan diktatur och demokrati.

TIPS!

Återanvänd frågans ord i ditt svar. Börja så här:

Jag tror att ...

Grundlagarna visar att ...

Skillnaden mellan ...

4. Vilken grundlag beskrivs?

Du har rätt att uttrycka din åsikt, men du får inte sprida rykten eller hets mot folkgrupp.

Det äldsta barnet blir kung eller drottning efter sin mamma eller pappa.

Folket har makten att vara med och bestämma genom rösträtten.

Staten får inte bestämma över vilket innehåll till exempel en tidning ska ha.

FUNDERA VIDARE

Arbeta enskilt eller i par. Presentera era tankar för klasskamraterna.

1. Vilken av lagarna märker du av mest i din vardag? På vilket sätt märker du av denna grundlag?

Brott och straff

Till läraren

Det här avsnittet handlar om brott och straff. Programmet tar upp det svenska rättssystemet och hur det fungerar för såväl brottsoffer som förövare, samt hur brott utreds. Eleven får reda på vilken roll polisen, domstolen och andra aktörer har inom rättsväsendet.

Några viktiga lagar nämns, och eleven får veta hur brott kan anmälas, samt vilken hjälp ett brottsoffer har i systemet.

Före programmet

Innan ni tittar på avsnittet förbereder ni tittandet:

1. Läs sammanfattningen högt.
2. Låt eleverna diskutera innehållet.
3. Arbeta med tillhörande ord och begrepp.

Detta aktiverar elevernas förförståelse och förbereder dem för innehållet i avsnittet.

På sidan tre finns en lista med centrala ord och begrepp kopplade till de olika avsnitten. Dessa kan med fördel repeteras inför varje avsnitt.

SAMMANFATTNING AV PROGRAMMET

Riksdagen bestämmer vilka lagar som ska finnas i Sverige. De skrivs ner i lagboken. Polisen kan gripa en person som begår ett brott. Åklagaren bestämmer om brottet ska utredas. Domstolen undersöker om ett brott har begåtts, och om en person är skyldig eller oskyldig.

Domstolen måste alltid vara rättvis och följa lagboken. Ingen får lägga sig i hur domstolen dömer.

Om du blir utsatt för ett brott ska du anmäla det till polisen. Polisen ska hjälpa och skydda medborgarna. Du kan be någon vuxen på skolan hjälpa dig att anmäla ett brott.

Exempel på brott i Sverige: stöld, skriva lögnerna på internet, misshandel, övergrepp, rån.

DISKUSSIONSFRÅGOR. LÅT ELEVERNA DISKUTERA PARVIS OCH SEDAN I HELKLASS.

1. Vilka lagar känner eleverna till?
2. Varför behövs lagar i ett samhälle?
3. Vilka brott känner de till?

Knyt ihop samtalen genom att summera med stödord på tavlan.

ORD OCH BEGREPP

Beroende på elevernas kunskapsnivå kan du anpassa arbetet genom att låta dem se avsnittet på sitt modersmål, när det finns. Låt eleverna arbeta med ordlistan innan de ser avsnittet. De kan exempelvis slå upp orden på sitt modersmål i google translate. Fånga gärna upp orden gemensamt genom att låta eleverna sitta i par eller grupper och jämföra sina översättningar.

Till programmet finns också ett quiz med några av de mest centrala begreppen. Quizet är ett separat arbetsblad. Låt eleverna göra detta quiz innan ni ser avsnittet.

ORDLISTA TILL DETTA AVSNITT

stjåla, stulit – att ta något utan tillstånd.

att bli utsatt för brott – att någon gör något som är olagligt mot dig

misshandel – att bli slagen, skadad

övergrepp – att bli tvingad till något, hotad eller annat som är olagligt

lögner på nätet – falsk information om någon som sprids på internet

anmäla brott – kontakta polisen för att berätta om ett brott

målsägarbiträde – en person som hjälper dig under rättegången utan att det kostar pengar

tolk – någon som kan översätta till ditt språk om du inte förstår svenska

socialtjänsten, ”soc” – tar hand om unga under 15 år som begår brott

ungdomsvård – straff för ungdomar över 15 år som begår brott

skadestånd – betala pengar till den som har utsatts för brottet

Efter programmet

1. Återknyt till diskussionen som ni hade innan ni såg avsnittet. Har någon ny information om lagar, brott och straff kommit fram? Knyt ihop diskussionsfrågorna med utgångspunkt i det som ni har sett i programmet.
2. Låt eleverna arbeta med arbetsbladen. På elevarbetsbladet finns en lucktext som utgår från den sammanfattning som du läste högt innan ni tittade på avsnittet. Här kan du anpassa svårighetsgraden genom att skriva orden som ska in i lucktexten på tavlan, eller låta eleverna fundera på egen hand.
Därefter följer andra övningar som aktiverar elevens förståelse. Du väljer om eleverna genomför dessa individuellt eller i par/grupp.
Elevarbetsbladet avslutas med en reflektionsfråga kopplad till elevens egen verklighet.
3. Avsluta lektionen med att eleverna på något sätt presenterar sina tankar för varandra.

I avsnittet nämns sajten jagvillveta.se där eleverna kan få råd om brott på flera språk, samt brottsofferjourens telefonnummer 0200–212019. Skriv gärna upp dessa så att eleverna blir påminda om dem.

LUCKTEXT

Arbeta enskilt eller i par. Ord saknas i texten. Vilka? Fyll i de ord som saknas.

*anmäla**åklagaren**lagar**anmäla**polisen**lagboken**dömer**riksdagen**domstolen**brott*

_____ bestämmer vilka lagar som ska finnas i Sverige. De skrivs ner i

_____. _____ kan gripa den

som begår ett brott. _____ bestämmer om brottet ska utredas.

_____ undersöker om ett brott har begåtts, och om en person är skyldig eller

oskyldig. Domstolen måste alltid vara rättvis och följa lagboken. Ingen får lägga sig i hur domstolen

_____.

Om du blir utsatt för ett brott ska du _____ det till polisen. Polisen

ska hjälpa och skydda medborgarna. Du kan be någon vuxen på skolan hjälpa dig att

_____ ett brott.

Exempel på _____ i Sverige:

stöld, skriva lögner på internet, misshandel, övergrepp, rån.

Exempel på _____ i Sverige:

Förbjudet att slå sina barn, förbjudet att röka på restauranger och caféer, rätt att gifta sig med vem

man vill, alla under femton år måste ha cykelhjälm när de cyklar.

FRÅGEUPPGIFTER ATT BESVARA

Arbeta enskilt eller i par.

1. Skriv ner några lagar som du känner till.

---

2. Vilken lag tycker du är särskilt viktig i ett samhälle?

Jag tycker att lagen _____ är särskilt viktig eftersom

---

3. Dessa meningar är inte fullständiga. Skriv klart dem.

Lagar behövs för att ...

Ingen får påverka hur domstolen ...

Alla lagar skrivs in i ...

Polisens uppgift är att ...

FUNDERA VIDARE

Arbeta enskilt eller i par. Presentera era tankar för klasskamraterna.

1. Vem skulle du ta hjälp av för att anmäla ett brott?
2. Vilka olika sätt finns det för dig att anmäla brott?

Till läraren

Det här avsnittet handlar om den svenska skolan. Rättigheter och skyldigheter för elever och vårdnadshavare tas upp. Eleven får veta något om företeelser i skolan som exempelvis föräldramöte, betyg och elevhälsa.

Före programmet

Innan ni tittar på avsnittet förbereder ni tittandet:

1. Läs sammanfattningen högt.
2. Låt eleverna diskutera innehållet.
3. Arbeta med tillhörande ord och begrepp.

Detta aktiverar elevernas förförståelse och förbereder dem för innehållet i avsnittet.

På sidan tre finns en lista med centrala ord och begrepp kopplade till de olika avsnitten. Dessa kan med fördel repeteras inför varje avsnitt.

SAMMANFATTNING AV PROGRAMMET

Alla barn i Sverige ska gå i skolan. Det är en rättighet – och en skyldighet. Den svenska grundskolan är tio år. Du börjar skolan när du är sex år gammal. Alla måste gå i grundskolan. Vårdnadshavare är skyldiga att se till att barnen går dit. Tjejer och killar går tillsammans i skolan och alla behandlas lika. Efter skolan kan alla söka samma slags arbeten. Du har rätt att få hjälp och stöd i skolan om du behöver det. Du kan till exempel få studiehandledning på ditt modersmål.

Det finns betyg i den svenska skolan, från årskurs 6. Betygen är A, B, C, D, E och F. F är inte godkänt. Efter grundskolan kan du börja i gymnasieskolan (gymnasiet). Det finns olika program i gymnasieskolan. Gymnasiet är frivilligt men det är väldigt svårt att få jobb om du inte har gått gymnasiet.

- Elevhälsa: Vuxna på skolan som inte är lärare. Du kan prata med dem om du är orolig över något. Det är till exempel skolsköterska, kurator och psykolog. Det som du berättar för dem stannar där – de berättar inte vidare det som du har sagt.
- Föräldramöte: Ett möte där vårdnadshavare och lärare träffas för att prata om hur det är i skolan.
- Utvecklingssamtal: Ett samtal som handlar om dig och hur det går för dig i skolan. Din vårdnadshavare ska vara med. Om ni inte kan svenska så har ni rätt till att ha med en tolk.

DISKUSSIONSFRÅGA. LÅT ELEVERNA DISKUTERA PARVIS OCH SEDAN I HELKLASS.

1. Varför ska alla barn i Sverige gå i skolan?

Knyt ihop samtalen genom att summera med stödord på tavlan.

ORD OCH BEGREPP

Beroende på elevernas kunskapsnivå kan du anpassa arbetet genom att låta dem se avsnittet på sitt modersmål, när det finns. Låt eleverna arbeta med ordlistan innan de ser avsnittet. De kan exempelvis slå upp orden på sitt modersmål i google translate. Fånga gärna upp orden gemensamt genom att låta eleverna sitta i par eller grupper och jämföra sina översättningar.

Till programmet finns också ett quiz med några av de mest centrala begreppen. Quizet är ett separat arbetsblad. Låt eleverna göra detta quiz innan ni ser avsnittet.

ORDLISTA

grundskola

gymnasieskola

utvecklingssamtal

föräldramöte

elevhälsa

vårdnadshavare

betyg

sjukanmäla

göra läxor

stöd

Efter programmet

1. Återknyt till diskussionen som ni hade innan ni såg avsnittet. Har någon ny information kommit fram? Knyt ihop diskussionsfrågorna med utgångspunkt i det som ni har sett i programmet.
2. Låt eleverna arbeta med arbetsbladen. På elevarbetsbladet finns en lucktext som utgår från den sammanfattning som du läste högt innan ni tittade på avsnittet. Här kan du anpassa svårighetsgraden genom att skriva orden som ska in i lucktexten på tavlan, eller låta eleverna fundera på egen hand.
Därefter följer andra övningar som aktiverar elevens förståelse. Du väljer om eleverna genomför dessa individuellt eller i par/grupp.
Elevarbetsbladet avslutas med en reflektionsfråga kopplad till elevens egen verklighet.
3. Avsluta lektionen med att eleverna på något sätt presenterar sina tankar för varandra.

LUCKTEXT

Ord saknas i texten. Vilka? Fyll i de ord som saknas. Arbeta enskilt eller i par.

<i>lärare</i>	<i>vårdnadshavare</i>	<i>frivilligt</i>	<i>orolig</i>
<i>grundskolan</i>	<i>tio</i>	<i>A, B, C, D, E och F</i>	<i>tolk</i>
<i>modersmål</i>	<i>tillsammans</i>	<i>skyldighet</i>	

Alla barn i Sverige ska gå i skolan. Det är en rättighet – och en _____.

Den svenska grundskolan är _____ år. Du börjar skolan när du är sex

år gammal. Alla måste gå i _____ är

skyldiga att se till att barnen går dit. Tjejer och killar går _____ i skolan

och alla behandlas lika. Efter skolan kan alla söka samma slags arbeten. Du har rätt att få stöd i

skolan om du behöver det. Du kan få studiehandledning på ditt _____.

Det finns betyg i den svenska skolan, från årskurs 6. Betygen är

_____.

F är inte godkänt. Efter grundskolan kan du börja i gymnasieskolan. Det finns olika

program i gymnasieskolan. Gymnasiet är _____ men det är väldigt

svårt att få jobb om du inte har gått gymnasiet.

- Elevhälsa: Vuxna på skolan som inte är lärare. Du kan prata med dem om du är _____ över något. Det är till exempel skolsköterska, kurator och psykolog. Det som du berättar för dem stannar där – de berättar inte vidare det som du har sagt.
- Föräldramöte: Ett möte där vårdnadshavare och _____ träffas för att prata om hur det är i skolan.
- Utvecklingssamtal: Ett samtal som handlar om dig och hur det går för dig i skolan. Din vårdnadshavare ska vara med. Om ni inte kan svenska så har ni rätt till att ha med en _____.

FRÅGEUPPGIFTER ATT BESVARA

Arbeta enskilt eller i par.

1. Kan du namnet på några viktiga personer i skolan? Skriv deras namn på raderna.

Rektor: _____

Skolsköterska: _____

Klasslärare/mentor: _____

Studiehandledare: _____

Modersmållärare: _____

Kommer du på andra viktiga personer som du vill skriva ner?

Jämför dina svar med en klasskamrats svar. Hade ni svarat likadant?

2. Varför är det viktigt att komma i tid till skolan?

---

3. Hur sjukanmäter man sig på din skola?

---

4. Beskriv tre viktiga regler som finns på din skola.

TIPS!

Använd dig av ord från frågorna i dina svar. Fråga 2 kan börja ”Det är viktigt att komma i tid till skolan för att ...”.

FUNDERA VIDARE

Arbeta enskilt eller i par. Presentera era tankar för klasskamraterna.

1. Vad är det bästa med den svenska skolan, tycker du?

Till läraren

Det här avsnittet handlar om skatt i Sverige. Programmet förklarar vad skatt är, vad skattepengar används till och hur det svenska samhället till stor del bygger på skattefinansiering. Eleven får också viss inblick i olika sorters skatter, och vad det innebär att inte betala skatt utan istället arbeta svart.

Före programmet

Innan ni tittar på avsnittet förbereder ni tittandet:

1. Läs sammanfattningen högt.
2. Låt eleverna diskutera innehållet.
3. Arbeta med tillhörande ord och begrepp.

Detta aktiverar elevernas förförståelse och förbereder dem för innehållet i avsnittet.

På sidan tre finns en lista med centrala ord och begrepp kopplade till de olika avsnitten. Dessa kan med fördel repeteras inför varje avsnitt.

SAMMANFATTNING AV PROGRAMMET

Vi som bor i Sverige kan ta del av mycket utan att betala. Det kostar till exempel inget att gå i skolan. Du behöver inte ens betala för maten du äter där. Om du blir sjuk och måste ligga på sjukhus kostar det heller ingenting. För barn och ungdomar upp till 23 år är till och med tandläkaren gratis. När du behöver hjälp av polis, ambulans eller brandkår ringer du bara efter dem utan att fundera på vad det kostar.

Allt det här kostar mycket pengar varje år, och det betalas med något som kallas skattepengar. Alla som arbetar i Sverige betalar skatt. Skatten är ungefär en tredjedel av lönen. Pengarna från allas skatt hjälper till att betala för bland annat skola, sjukvård och poliser.

DISKUSSIONSFRÅGA. LÅT ELEVERNA DISKUTERA PARVIS OCH SEDAN I HELKLASS.

1. Varför tror du att vi betalar skatt i Sverige?

Knyt ihop samtalen genom att summera stödord på tavlan.

ORD OCH BEGREPP

Beroende på elevernas kunskapsnivå kan du anpassa arbetet genom att låta dem se avsnittet på sitt modersmål, när det finns. Låt eleverna arbeta med ordlistan innan de ser avsnittet. De kan exempelvis slå upp orden på sitt modersmål i google translate. Fånga gärna upp orden gemensamt genom att låta eleverna sitta i par eller grupper och jämföra sina översättningar.

Till programmet finns också ett quiz med några av de mest centrala begreppen. Quizet är ett separat arbetsblad. Låt eleverna göra detta quiz innan ni ser avsnittet.

ORDLISTA

<i>skatt</i>	<i>vårdcentral</i>	<i>bistånd</i>
<i>gratis</i>	<i>inkomst</i>	<i>omsorg</i>
<i>betala</i>	<i>moms</i>	<i>jobba svart</i>
<i>lön</i>	<i>skattepengar</i>	<i>försäkring</i>

Efter programmet

1. Återknyt till diskussionen innan ni såg avsnittet. Har någon ny information kommit fram? Knyt ihop diskussionsfrågan med utgångspunkt i det som ni har sett i programmet.
2. Låt eleverna arbeta med arbetsbladen. På elevarbetsbladet finns en lucktext som utgår från den sammanfattning som du läste högt innan ni tittade på avsnittet. Här kan du anpassa svårighetsgraden genom att skriva orden som ska in i lucktexten på tavlan, eller låta eleverna fundera på egen hand.
Därefter följer andra övningar som aktiverar elevens förståelse. Du väljer om eleverna genomför dessa individuellt eller i par/grupp.
Elevarbetsbladet avslutas med en reflektionsfråga kopplad till elevens egen verklighet.
3. Avsluta lektionen med att eleverna på något sätt presenterar sina tankar för varandra.

LUCKTEXT

Ord saknas i texten. Vilka? Fyll i de ord som saknas. Arbeta enskilt eller i par.

<i>betala</i>	<i>kostar</i>	<i>skatt</i>
<i>gratis</i>	<i>skattepengar</i>	<i>lönen</i>

Vi som bor i Sverige kan ta del av mycket utan att _____. Det är _____ att gå i skolan. Du behöver inte ens betala för maten du äter där. Om du blir sjuk och måste ligga på sjukhus _____ det heller ingenting. För barn och ungdomar upp till 23 år är till och med tandläkaren gratis. När du behöver hjälp av polis, ambulans eller brandkår ringer du bara efter dem utan att fundera på vad det kostar. Allt det här kostar mycket pengar varje år, och det betalas med något som kallas _____. Alla som arbetar i Sverige betalar _____. Skatten är ungefär en tredjedel av _____. Pengarna från allas skatt hjälper till att betala för bland annat skola, sjukvård och poliser.

FRÅGEUPPGIFTER ATT BESVARA

Arbeta enskilt eller i par.

1. Vad är skatt? Vem betalar skatt?
2. Till vad används våra skattepengar?

TIPS!

Använd ord från frågorna i ditt svar.

Skatt är ...

Skattepengarna används till ...

FUNDERA VIDARE

Arbeta enskilt eller i par. Presentera därefter era tankar för klasskamraterna.

1. Hur får du hjälp av skattepengarna?
2. Vad tror du skulle hända om vi inte betalade skatt i Sverige?

Till läraren

Det här avsnittet handlar om jämställdhet. Det förklarar begreppet och hur det ser ut i verkligheten. I Sverige har vi kommit ganska långt med jämställdhet, men det finns fortfarande många saker att arbeta för. Därför finns det politiska mål för hur jämställdheten ska förbättras. Fortfarande är det så att många kvinnor har lägre lön än män, trots att de utför samma arbete och har samma utbildning och erfarenhet som sina manliga arbetskamrater.

Programmet tar upp vikten av en likvärdig skolgång och utbildning för både tjejer och killar. I skolan arbetar man på olika plan för en demokratisk och jämställd syn på könen.

Före programmet

Innan ni tittar på avsnittet förbereder ni tittandet:

1. Läs sammanfattningen högt.
2. Låt eleverna diskutera innehållet.
3. Arbeta med tillhörande ord och begrepp.

Detta aktiverar elevernas förförståelse och förbereder dem för innehållet i avsnittet.

På sidan tre finns en lista med centrala ord och begrepp kopplade till de olika avsnitten. Dessa kan med fördel repeteras inför varje avsnitt.

SAMMANFATTNING AV PROGRAMMET

Alla människor är lika mycket värda. Det spelar ingen roll vilken ålder, hudfärg eller kön du har. Alla människor ska ha rätt att forma sina liv så som de vill leva dem. Det finns många länder som inte är lika jämställda som Sverige. Det är viktigt att män och kvinnor får bestämma lika mycket. De ska få lika lön för lika arbete och de ska kunna påverka lika mycket. När det är så att kvinnor och män har det lika bra på alla sätt kallas det för jämställdhet. Jämställdhet är viktigt i Sverige. Därför finns det olika regler och lagar som ska se till att det blir rättvist, oavsett vilket kön du har.

I Sverige har alla, både killar och tjejer, rätt till utbildning. Det är en viktig del för att göra ett samhälle jämställt. I skolan får du lära dig att samarbeta med alla. Du får också lära dig att visa hänsyn och lyssna på alla, oavsett vilket kön den som pratar har. I skolan ska vi arbeta mot traditionella könsroller. En traditionell könsroll är till exempel när killar leker med bilar och flickor leker med dockor. En traditionell könsroll bland vuxna kan vara att mamma alltid lagar mat och städar. Pappa tar hand om bilen och skottar snö eller klipper gräset.

För att ett samhälle ska vara jämställt måste alla ha rätt att bestämma över sin egen kropp. Därför är det viktigt med sexualkunskap i skolan. Och med lagar som ska stoppa mäns våld mot kvinnor. Alla människor ska känna sig lika trygga.

DISKUSSIONSFRÅGA. LÅT ELEVERNA DISKUTERA PARVIS OCH SEDAN I HELKLASS.

1. Vad betyder jämlikhet för dig?

Knyt ihop samtalen genom att summera med stödord på tavlan. Hur skilde sig tankarna åt mellan paren? Vad fanns som var gemensamt?

ORD OCH BEGREPP

Beroende på elevernas kunskapsnivå kan du anpassa arbetet genom att låta dem se avsnittet på sitt modersmål, när det finns. Låt eleverna arbeta med ordlistan innan de ser avsnittet. De kan exempelvis slå upp orden på sitt modersmål i google translate. Fånga gärna upp orden gemensamt genom att låta eleverna sitta i par eller grupper och jämföra sina översättningar.

Till programmet finns också ett quiz med några av de mest centrala begreppen. Quizet är ett separat arbetsblad. Låt eleverna göra detta quiz innan ni ser avsnittet.

ORDLISTA TILL DETTA AVSNITT

<i>påverka</i>	<i>politiska mål</i>	<i>studiestöd</i>	<i>könsroller</i>
<i>obetalt arbete</i>	<i>fördelning</i>	<i>skolplikt</i>	<i>förebygga</i>
<i>sexuellt våld</i>	<i>möjlighet</i>	<i>självständig</i>	
<i>övergrepp</i>	<i>tillgång</i>	<i>kritisk</i>	

Efter programmet

1. Återknyt till diskussionen som ni hade innan ni såg avsnittet. Har någon ny information kommit fram? Knyt ihop diskussionsfrågan med utgångspunkt i det som ni har sett i programmet.
2. Låt eleverna arbeta med arbetsbladen. På elevarbetsbladet finns en lucktext som utgår från den sammanfattning som du läste högt innan ni tittade på avsnittet. Här kan du anpassa svårighetsgraden genom att skriva orden som ska in i lucktexten på tavlan, eller låta eleverna fundera på egen hand.

Därefter följer andra övningar som aktiverar elevens förståelse. Du väljer om eleverna genomför dessa individuellt eller i par/grupp.

Elevarbetsbladet avslutas med en reflektionsfråga kopplad till elevens egen verklighet.

3. Avsluta lektionen med att eleverna på något sätt presenterar sina tankar för varandra.

ORDKUNSKAP

Arbeta enskilt eller i par. Ta reda på vad orden betyder på svenska eller på ditt modersmål.

<i>påverka</i>	<i>politiska mål</i>	<i>studiestöd</i>	<i>könsroller</i>
<i>obetalt arbete</i>	<i>fördelning</i>	<i>skolplikt</i>	<i>förebygga</i>
<i>sexuellt våld</i>	<i>möjlighet</i>	<i>självständig</i>	
<i>övergrepp</i>	<i>tillgång</i>	<i>kritisk</i>	

LUCKTEXT

Arbeta enskilt eller i par. Ord saknas i texten. Vilka? Fyll i de ord som saknas.

*påverka**könsroll**trygga**värda**bestämna**kropp**utbildning**lagar**sexualkunskap**samarbeta**jämställdhet*

Alla människor är lika mycket _____ . Det spelar ingen roll

vilken ålder, hudfärg eller kön du har. Alla människor ska ha rätt att forma sina liv så som de

vill leva dem. Det är viktigt att män och kvinnor får _____ lika

mycket. De ska få lika lön för lika arbete och de ska kunna _____

lika mycket. När det är så att kvinnor och män har det lika bra på alla sätt kallas det för

_____. Jämställdhet är viktigt i Sverige. Därför finns det olika regler

och lagar som ska se till att det blir rättvist, oavsett vilket kön du har.

I Sverige har alla, både killar och tjejer rätt till _____.

Det är en viktig del för att göra ett samhälle jämställt. I skolan får du lära dig att

_____ med alla. Du får också lära dig att visa hänsyn och lyssna

på alla, oavsett vilket kön den som pratar har. I skolan ska vi arbeta mot traditionella könsroller.

En traditionell _____ är till exempel när killar leker med bilar och

flickor leker med dockor. En traditionell könsroll bland vuxna kan vara att mamma alltid lagar mat

och städar. Pappa tar hand om bilen och skottar snö eller klipper gräset.

För att ett samhälle ska vara jämställt måste alla ha rätt att bestämma

över sin egen _____ . Därför är det viktigt med

_____ i skolan. Och med _____

som ska stoppa mäns våld mot kvinnor. Alla människor ska känna sig lika

_____ !

FRÅGEUPPGIFTER ATT BESVARA

Arbeta enskilt eller i par.

1. Varför tror du att det finns män som vill bestämma över kvinnor?
2. Ge några exempel på när det inte är jämställt mellan kvinnor och män.

FUNDERA VIDARE

Arbeta i par. Presentera era tankar för klasskamraterna.

1. Hur ser det ut på din skola? Är det jämställt där? Ge några exempel.
2. På vilka sätt kan du bidra till jämställdhet?
3. Varför är det viktigt med jämställdhet?

Till läraren

Det här avsnittet handlar om familjen. I Sverige kan en familj se ut på många olika sätt, och du kan också välja att leva ditt liv på olika vis, med eller utan en egen familj. Eleven får bekanta sig med begrepp kopplade till traditionella familjemönster, men också till sådana konstellationer som i dag är självklara i det svenska samhället. Programmet tar också upp de rättigheter du har som barn, och vilka möjligheter som finns till hjälp om du känner dig utsatt som barn.

Före programmet

Innan ni tittar på avsnittet förbereder ni tittandet:

1. Läs sammanfattningen högt.
2. Låt eleverna diskutera innehållet.
3. Arbeta med tillhörande ord och begrepp.

Detta aktiverar elevernas förförståelse och förbereder dem för innehållet i avsnittet.

På sidan tre finns en lista med centrala ord och begrepp kopplade till de olika avsnitten. Dessa kan med fördel repeteras inför varje avsnitt.

SAMMANFATTNING AV PROGRAMMET

En familj består ofta av en mamma, en pappa och ett eller flera barn. Men det finns många fler olika sorters familjer. Det kan vara två mammor som lever tillsammans med flera barn, eller bara en pappa som lever med sina barn. Många föräldrar i Sverige har skilt sig och bor inte längre tillsammans. Då kan barnen flytta mellan föräldrarna och bo varannan vecka hos en förälder i taget.

Alla barn har rätt att må bra och känna sig trygga. Om ett barn inte mår bra finns det hjälp att få. Du kan få hjälp av olika organisationer. Till exempel kan du ringa till BRIS. Du behöver inte tala om vad du heter. Då är du anonym. Den som svarar i telefonen får inte berätta för någon annan vad du säger.

DISKUSSIONSFRÅGOR. LÅT ELEVERNA DISKUTERA PARVIS OCH SEDAN I HELKLASS.

1. Hur ser din familj ut?
2. Är det viktigt att gifta sig och bilda familj, tycker du? Motivera.

Knyt ihop samtalen genom att summera stödord på tavlan.

ORD OCH BEGREPP

Beroende på elevernas kunskapsnivå kan du anpassa arbetet genom att låta dem se avsnittet på sitt modersmål, när det finns. Låt eleverna arbeta med ordlistan innan de ser avsnittet. De kan exempelvis slå upp orden på sitt modersmål i google translate. Fånga gärna upp orden gemensamt genom att låta eleverna sitta i par eller grupper och jämföra sina översättningar.

Till programmet finns ett quiz med några av de mest centrala begreppen. Quizet är ett separat arbetsblad. Låt eleverna göra detta quiz innan ni ser avsnittet.

ORDLISTA TILL DETTA AVSNITT

<i>skilja sig</i>	<i>vårdnadshavare</i>	<i>BRIS</i>	<i>medborgare</i>
<i>partner</i>	<i>god man</i>	<i>anonym</i>	<i>äktenskap</i>
<i>bonusförälder</i>	<i>privatliv</i>	<i>tystnadsplikt</i>	<i>tvång</i>
<i>biologiska föräldrar</i>	<i>barnkonventionen</i>	<i>sambo</i>	<i>hänsyn</i>
<i>släkting</i>	<i>kränka</i>	<i>vigsel</i>	<i>trohet</i>

EFTER PROGRAMMET

1. Återknyt till diskussionen innan ni såg avsnittet. Har någon ny information kommit fram? Knyt ihop diskussionsfrågan med utgångspunkt i det som ni har sett i programmet.
2. Låt eleverna arbeta med arbetsbladen. På elevarbetsbladet finns en lucktext som utgår från den sammanfattning som du läste högt innan ni tittade på avsnittet. Här kan du anpassa svårighetsgraden genom att skriva orden som ska in i lucktexten på tavlan, eller låta eleverna fundera på egen hand.
Därefter följer andra övningar som aktiverar elevens förståelse. Du väljer om eleverna genomför dessa individuellt eller i par/grupp.
Elevarbetsbladet avslutas med en reflektionsfråga kopplad till elevens egen verklighet.
3. Avsluta lektionen med att eleverna på något sätt presenterar sina tankar för varandra.

LUCKTEXT

Arbeta enskilt eller i par. Ord saknas i texten. Vilka? Fyll i de ord som saknas.

<i>berätta</i>	<i>skilt</i>	<i>trygga</i>
<i>organisationer</i>	<i>varannan</i>	<i>anonym</i>
<i>familj</i>	<i>BRIS</i>	<i>beter</i>

En _____ består ofta av en mamma, en pappa och ett eller flera barn. Men det finns många olika sorters familjer. Det kan vara två mammor som lever tillsammans med flera barn, eller bara en pappa som lever med sina barn. Många föräldrar i Sverige har _____ sig och bor inte längre tillsammans. Då kan barnen flytta mellan föräldrarna och bo _____ vecka hos en förälder i taget.

Alla barn har rätt att må bra och känna sig _____. Om ett barn inte mår bra finns det hjälp att få. Du kan få hjälp av olika _____.

Till exempel kan du ringa till _____. Du behöver inte tala om vad du _____. Då är du _____. Den som svarar i telefonen får inte _____ för någon annan vad du säger.

FRÅGEUPPGIFTER ATT BESVARA

Arbeta enskilt eller i par.

1. Hur kan en familj se ut? Vilka personer kan ingå i en familj?
2. Det finns barn som har skilda föräldrar och inte lever med båda sina föräldrar. Hur organiserar en sådan familj sig?
3. Vilken hjälp kan barn i Sverige få?

TIPS!

Använd orden i frågorna i dina svar.
 En familj kan se ut ... De personer som kan ingå ...
 Barn som inte lever med sina föräldrar ...
 I Sverige kan barn få hjälp ...

FUNDERA VIDARE

Arbeta enskilt eller i par.

1. Hur ser din familj ut?
2. Vilka släktingar har du träffat?
3. När känner du dig orolig eller otrygg?

Till läraren

Det här avsnittet handlar om Sveriges natur och årstider. Eftersom Sverige är ett avlångt land påverkar det både årstidernas växlingar, men även naturtyperna skiljer sig åt mellan norra och södra Sverige. Eleverna får bekanta sig med olika ord och begrepp hämtade från den svenska naturen. Allemansrätten beskrivs och med olika exempel lyfts både rättigheter och skyldigheter knutna till lagen.

Före programmet

Innan ni tittar på avsnittet förbereder ni tittandet:

1. Läs sammanfattningen högt.
2. Låt eleverna diskutera innehållet.
3. Arbeta med tillhörande ord och begrepp.

Detta aktiverar elevernas förförståelse och förbereder dem för innehållet i avsnittet.

På sidan tre finns en lista med centrala ord och begrepp kopplade till de olika avsnitten. Dessa kan med fördel repeteras inför varje avsnitt.

SAMMANFATTNING AV PROGRAMMET

I Sverige har vi mycket natur. Det finns stora skogar. En skog är många, många träd som växer tillsammans. Det finns också många sjöar. Och det finns en lång kust med många öar i havet. I Sverige får alla människor vara i naturen, även om vi inte äger marken, skogen eller sjön där vi är. Den lagen kallas för Allemansrätten. Allemansrätten är en bestämmelse om att alla får röra sig fritt i naturen.

Det finns fyra årstider i Sverige. Vinter, vår, sommar och höst. Sverige är ett långt land. Det gör att årstiderna skiljer sig lite mellan norra och södra Sverige.

DISKUSSIONSFRÅGA. LÅT ELEVERNA DISKUTERA PARVIS OCH SEDAN I HELKLASS.

1. Vad är det bästa med de olika årstiderna i Sverige?
2. Ge ett exempel på en plats eller ett ställe i Sverige som du har varit på och tycker är fint.

Knyt ihop samtalen genom att summera stödord på tavlan.

ORD OCH BEGREPP

Beroende på elevernas kunskapsnivå kan du anpassa arbetet genom att låta dem se avsnittet på sitt modersmål, när det finns. Låt eleverna arbeta med ordlistan innan de ser avsnittet. De kan exempelvis slå upp orden på sitt modersmål i google translate. Fånga gärna upp orden gemensamt genom att låta eleverna sitta i par eller grupper och jämföra sina översättningar.

Till programmet finns ett quiz med några av de mest centrala begreppen. Quizet är ett separat arbetsblad. Låt eleverna göra detta quiz innan ni ser avsnittet.

ORDLISTA TILL DETTA AVSNITT

<i>polarnatt</i>	<i>ängar</i>	<i>skärgård</i>	<i>allemansrätten</i>
<i>midnattssol</i>	<i>fjäll</i>	<i>samer</i>	
<i>årstider</i>	<i>kust</i>	<i>giftig</i>	

Efter programmet

1. Låt eleverna arbeta med arbetsbladen. På elevarbetsbladet finns en lucktext som utgår från den sammanfattning som du läste högt innan ni tittade på avsnittet. Här kan du anpassa svårighetsgraden genom att skriva orden som ska in i lucktexten på tavlan, eller låta eleverna fundera på egen hand.
Därefter följer andra övningar som aktiverar elevens förståelse. Du väljer om eleverna genomför dessa individuellt eller i par/grupp.
Elevarbetsbladet avslutas med en reflektionsfråga kopplad till elevens egen verklighet.
2. Avsluta lektionen med att eleverna på något sätt presenterar sina tankar för varandra.

LUCKTEXT

Arbeta enskilt eller i par. Ord saknas i texten. Vilka? Fyll i de ord som saknas.

årstider
natur
kust

skogar
fritt
avlångt

skiljer
allemansrätten

I Sverige har vi mycket _____. Det finns stora _____ . En skog är många, många träd som växer tillsammans. Det finns också många sjöar. Och det finns en lång _____ med många öar i havet. I Sverige får alla människor vara i naturen, även om vi inte äger marken, skogen eller sjön där vi är. Den lagen kallas för _____. Allemansrätten är en bestämmelse om att alla får röra sig _____ i naturen.

Det finns fyra _____ i Sverige. Vinter, vår, sommar och höst. Sverige är ett _____ land. Det gör att årstiderna _____ sig lite mellan norra och södra Sverige.

FRÅGEUPPGIFTER ATT BESVARA

Arbeta enskilt eller i par.

1. Hur ser årstiderna ut i Sverige? Beskriv dem.
2. Vilken natur är det där du bor?

FUNDERA VIDARE

Arbeta enskilt eller i par. Presentera era tankar för klasskamraterna.

1. Vilken natur finns i ditt hemland? Vilka likheter och skillnader finns mellan ditt hemlands natur och Sveriges natur?
2. Vilka vilda djur är vanliga i Sveriges natur?

Lagar och traditioner

NYFIKEN PÅ SVERIGE

Till läraren

Det här avsnittet handlar om lagar och traditioner i Sverige. Programmet beskriver skillnaden mellan lagar och traditioner, och lyfter fram traditioner som är typiska för Sverige. Programmet behandlar också viktiga lagar i Sverige och hur dessa påverkar både samhället och oss som lever här. Eleverna får också en bild av hur människor umgås och finner gemenskap i Sverige. Det handlar inte bara om att fika tillsammans, utan också om vikten av att känna tillhörighet i till exempel en förening.

Före programmet

Innan ni tittar på avsnittet förbereder ni tittandet:

1. Läs sammanfattningen högt.
2. Låt eleverna diskutera innehållet.
3. Arbeta med tillhörande ord och begrepp.

Detta aktiverar elevernas förståelse och förbereder dem för innehållet i avsnittet.

På sidan tre finns en lista med centrala ord och begrepp kopplade till de olika avsnitten. Dessa kan med fördel repeteras inför varje avsnitt.

SAMMANFATTNING AV PROGRAMMET

I Sverige finns det regler och lagar. Det är bestämmelser som alla som bor i landet måste följa. Om du inte följer lagen kan du bli straffad. Om du blir straffad får du betala böter. Det betyder att du måste betala pengar. Ett annat, hårdare straff, är att sättas i fängelse.

I Sverige finns också många traditioner. Traditioner är vanor som många människor gör. Det betyder inte att det är en lag. Många människor följer traditioner för att de brukar göra på det sättet. Genom att följa olika traditioner känner man gemenskap. Gemenskap betyder att man känner att man hör ihop. Man känner att det är roligt att göra saker tillsammans.

DISKUSSIONSFRÅGA. LÅT ELEVERNA DISKUTERA PARVIS OCH SEDAN I HELKLASS.

1. Är det viktigt med lagar, tycker du? Motivera ditt svar.
2. Har ni kommit överens om vissa saker i din familj? Har ni till exempel bestämt
  - när du måste gå och lägga dig på vardagarna?
  - hur länge du får vara ute på kvällarna?
  - om du ska få någon vecko -eller månadspeng?

Knyt ihop samtalen genom att summera stödord på tavlan.

ORD OCH BEGREPP

Beroende på elevernas kunskapsnivå kan du anpassa arbetet genom att låta dem se avsnittet på sitt modersmål, när det finns. Låt eleverna arbeta med ordlistan innan de ser avsnittet. De kan exempelvis slå upp orden på sitt modersmål i google translate. Fånga gärna upp orden gemensamt genom att låta eleverna sitta i par eller grupper och jämföra sina översättningar.

Till programmet finns ett quiz med några av de mest centrala begreppen. Quizet är ett separat arbetsblad. Låt eleverna göra detta quiz innan ni ser avsnittet.

ORDLISTA TILL DETTA AVSNITT

<i>tradition</i>	<i>monarki</i>	<i>offentligt</i>
<i>lag</i>	<i>religionsfrihet</i>	<i>högtid</i>
<i>typiskt</i>	<i>jämställdhet</i>	<i>förening</i>
<i>nationell</i>	<i>förbjudet</i>	<i>fika</i>

Efter programmet

1. Återknyt till diskussionen innan ni såg avsnittet. Har någon ny information kommit fram? Knyt ihop diskussionsfrågan med utgångspunkt i det som ni har sett i programmet.
2. Låt eleverna arbeta med arbetsbladen. På elevarbetsbladet finns en lucktext som utgår från den sammanfattning som du läste högt innan ni tittade på avsnittet. Här kan du anpassa svårighetsgraden genom att skriva orden som ska in i lucktexten på tavlan, eller låta eleverna fundera på egen hand.
Därefter följer andra övningar som aktiverar elevens förståelse. Du väljer om eleverna genomför dessa individuellt eller i par/grupp.
Elevarbetsbladet avslutas med en reflektionsfråga kopplad till elevens egen verklighet.
3. Avsluta lektionen med att eleverna på något sätt presenterar sina tankar för varandra.

LUCKTEXT

Arbeta enskilt eller i par. Ord saknas i texten. Vilka? Fyll i de ord som saknas.

<i>böter</i>	<i>bestämmelser</i>	<i>gemenskap</i>
<i>traditioner</i>	<i>straffad</i>	<i>hör ihop</i>
<i>tillsammans</i>	<i>vanor</i>	<i>fängelse</i>

I Sverige finns det regler och lagar. Det är _____ som alla som bor i landet måste följa. Om du inte följer lagen kan du bli _____. Om du blir straffad får du betala _____. Det betyder att du måste betala pengar. Ett annat, hårdare straff, är att sättas i _____. I Sverige finns också många _____. Traditioner är _____ som många människor gör. Det betyder inte att det är en lag. Många människor följer traditioner för att de brukar göra på det sättet. Genom att följa olika traditioner känner man _____. Gemenskap betyder att man _____. Man känner att det är roligt att göra saker _____.

FRÅGEUPPGIFTER ATT BESVARA

Arbeta enskilt eller i par.

1. Vilken är skillnaden mellan en lag och en tradition?
2. Vilka lagar känner du till i Sverige?
3. Vilka traditioner finns det i Sverige?

TIPS!

Använd orden i frågorna i ditt svar, till exempel så här:

Skillnaden mellan en lag och en tradition är ...

De lagar jag känner till är ...

De traditioner jag känner till är ...

FUNDERA VIDARE

Arbeta i par. Presentera era tankar för klasskamraterna.

1. Vilka traditioner har ni i din familj?
2. Vilka traditioner har ni i din skola?
3. Hur skapar man traditioner, tror du?